

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO 2012 M. BIRŽELIO 26 D. NUTARIMO NR. XI-2133 „DĖL NACIONALINĖS ENERGETINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS STRATEGIJOS PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO“ PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas (toliau – Projektas) parengtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 14 straipsnį, pagal kurį Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija turi būti peržiūrima ne rečiau kaip kas penkeri metai.

Įgyvendinant Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“, Lietuvoje įvykdytos energetikos sektoriaus struktūrinės reformos ir strateginiai projektai diversifikavo energijos tiekimo kelius ir šaltinius, sumažino energetinių išteklių kainas vartotojams ir atvėrė šaliai naujas vystymosi galimybes. Lietuvos energetikos sektorius buvo iš esmės pertvarkytas siekiant sumažinti ir galiausiai panaikinti energetinę priklausomybę nuo Rusijos Federacijos, pasireiškusių nepagrįstai didelėmis energetinių išteklių kainomis ir energetikos, kaip politinio įrankio, naudojimu.

Atsižvelgiant į šiuos Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo rezultatus, likusius pasiekti tikslus ir naujas matomas tendencijas energetikos rinkose, taip pat Europos Sąjungos Energetikos sąjungos ir Baltijos energijos rinkų sujungimo plano tikslus, parengta ir po dviejų derinimo etapų bei dviejų pateikimo pagal gautus pasiūlymus patikslinta atnaujinama Strategija, kurioje numatomi pagrindiniai valstybės energetikos sektoriaus politikos tikslai, kryptys ir jų įgyvendinimo uždaviniai iki 2020 ir 2030 metų, pateikiant viziją iki 2050 metų.

Strategija bus įgyvendinama šiomis keturiomis strateginėmis kryptimis: konkurencingumo, patikimumo, įtakos klimato kaitai ir aplinkos oro taršai mažinimo bei šalies verslo dalyvavimo siekiant energetikos pažangos. Prie konkurencingos šalies ekonomikos prisidedanti energetika bus svarbiausias Strategijos tikslas 2030 metams: siekiama, kad šalies gyventojams mažėtų išlaidų už energiją dalis jų pajamose, o energijos kainos pramonės vartotojams būtų ne didesnės nei regiono valstybėse, kartu užtikrinant sklandų perėjimą nuo iškastinių energijos šaltinių prie atsinaujinančių energijos išteklių. Tuo pačiu metu bus siekiama didinti energetinio saugumo ir patikimumo lygį ir ir užtikrinti darnios plėtros principų įgyvendinimą.

2. Projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projektą parengė Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, rengimą koordinavo ir Projektą apibendrinio Energetikos ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo ir planavimo skyriaus (vedėjas – Tomas Lukoševičius, tel. 8 706 64 635, el. p. tomas.lukosevicius@enmin.lt) vyriausiasis specialistas Daumantas Kerezis (tel. 8 706 64 702, el. p. daumantas.kerezis@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galioja Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Bus siekiama, kad:

1) Lietuvos elektros perdavimo sistema veiktų sinchroniniu režimu su kontinentinės Europos elektros energetikos sistema;

2) iki sinchronizacijos su kontinentinės Europos elektros energetikos sistema projekto įgyvendinimo būtų užtikrintas sistemos adekvatumas ekonomiškai efektyviausiu ir nediskriminaciniu būdu;

3) būtų įdiegta pakankamai vietinės patikimos būtiniosios elektros energijos generacijos pajėgumų;

4) gamtinių dujų perdavimo sistema būtų sujungta su ES dujų perdavimo sistema per Lenkiją, o suskystintų gamtinių dujų (toliau – SGD) terminalas Klaipėdoje toliau užtikrintų alternatyvų ir konkurencingą dujų tiekimą;

5) 2050 m. elektros energija iš AEI taptų pagrindinė bendrajame šalies elektros energijos suvartojimo balanse ir visa šalyje suvartojama elektra būtų pagaminta Lietuvoje;

6) atsinaujinančios energijos gamybos dalis, vystantis technologijoms, didėtų energijos iš AEI gamintojams konkuruojant rinkoje;

7) 2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 m., o 2050 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 2,4 karto mažesnis nei 2017 m.;

8) didėtų AEI dalis šalies bendrajame galutiniame energijos suvartojimo balanse ir 2020 metais sudarytų 30 proc., 2030 metais – 45 proc., o 2050 metais – 80 proc.;

9) būtų kuriamos gerai apmokamos darbo vietos ir didinamas didelę pridėtinę vertę turintis energetikos technologijų eksportas;

10) Lietuva būtų informacinių technologijų sprendimų energetikai, biomasės ir biokuro technologijų, saulės ir vėjo energetikos technologijų, geotermijos technologijų, energetikos rinkos, elektros sistemos veikimo pokyčių, naujų elektros sistemos valdymo metodų kūrimo ir energetikos projektų įgyvendinimo centras.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto teisės akto pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Projektą bus sudarytos sąlygos energetikai užtikrinti Lietuvos valstybės, jos piliečių ir verslo poreikius ir siekti, kad Lietuvos energetika valstybei ir vartotojui kurtų pridėtinę vertę ir būtų pažangi, patikimai aprūpinanti netaršia energija už konkurencingą kainą. Yra parengta Projekto strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita (http://enmin.lrv.lt/uploads/enmin/documents/files/NENS_SPAV_ataskaita_su%20priedais.pdf), rodanti, kad Strategijos tikslų įgyvendinimo kryptys atitinka tarptautiniu, ES ar nacionaliniu lygmeniu nustatytus aplinkos apsaugos tikslus ir turės reikšmingą teigiamą poveikį aplinkos oro kokybei bei mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, gamtiniams ištekliams, socialinei ekonominei aplinkai ir visuomenės sveikatai.

6. Kokią įtaką priimtas teisės aktas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Strategijos projekte numatyta, kad bus išlaikyta valstybės kontrolė strateginėse energetikos įmonėse, siekiant didinti tokių įmonių veiklos skaidrumą ir efektyvumą, kartu sudarant sąlygas pritraukti patikimą privatų kapitalą dalyvauti įgyvendinant strateginius energetikos projektus. Siekiant užtikrinti aukščiausią energetikos sektoriaus įmonių valdymo ir veiklos skaidrumo, veiklos efektyvumo bei profesionalumo lygį, išskirtinis dėmesys bus skiriamas šiems pagrindiniams valdymo principams:

- 1) atsparumui korupcijai;
- 2) veiklos skaidrumui;
- 3) profesionalumui, žinių vystymui ir reikalingų specialistų rengimui, darbuotojų ir vadovų energetinių technologijų ir energetikos ekonomikos kompetencijų kėlimui;
- 4) efektyviam valdymui ir inovatyvių technologijų diegimui.

Šie Strategijos projekte numatyti valdymo, veiklos skaidrumo ir efektyvumo principai bei priemonės turės teigiamą teisės akto poveikį mažinant korupciją. Projektas įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

Taip pat, atsižvelgdami į Specialiųjų tyrimų tarnybos išreikštą prašymą paaiškinti Strategijos projekto 11.5 papunktyje nurodytų keturių pasaulio valstybių pasirinkimą („bus siekiama stiprinti ES dialogą su svarbiausiais energetinių išteklių tiekėjais, ypač su JAV, Kanada, Norvegija ir Australija“), pažymime, kad jos įvardytos tik kaip alternatyvaus energijos išteklių Lietuvai tiekimo šaltinių

pavyzdžiai, o alternatyvių tiekėjų užsitikrinimas – diversifikacija – yra vienas iš energetinio saugumo elementų. Be to, Strategijos projekto nuostatos atitinka Lietuvos Europos Sąjungos politikos 2015–2020 m. strategines kryptis „Auganti ir saugi Lietuva veiksmingoje Europos Sąjungoje“, kuriose atsižvelgta į Europos Komisijos prioritetus ir Europos Vadovų Tarybos suformuotą ES strateginę darbotvarkę. Minimą dokumentą parengė Vyriausybės Europos Sąjungos komisija, o 2015 m. birželio 22 d. strateginėms kryptims pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

7. Kaip teisės akto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Strategijos projekte numatyta, kad Lietuva iš energetikos technologijas importuojančios šalies turi tapti energetikos technologijas kuriančia ir jas eksportuojančia šalimi. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas, įgyvendinant pastatų renovacijos programas ir keliant gamybos pramonės įmonių efektyvumą, sukuria didelę šių paslaugų rinką ir galimybę kurti darbo vietas, vystyti technologijas ir gebėjimus. Šalies verslo plėtra bus palaikoma tokiomis priemonėmis:

1) skatinant perspektyviausių energetikos technologijų eksperimentinę plėtrą ir inovacijų inkubatorius; žaliosios, paskirstytosios generacijos bei skaitmeninių sprendimų energetikoje mokslinius tyrimus;

2) skatinant Lietuvoje išbandomus energetikos sektoriaus optimizavimo informacinių technologijų sprendimus ir tokių produktų eksportą;

3) pasitelkiant SGD terminalo, verslo įmonių, organizacijų ir šalies mokslo ir eksperimentinės plėtros institucijų (universitetų) bendradarbiavimą, išplėtoti regioninės reikšmės dujų infrastruktūros, SGD technologijų, paskirstymo ir kompetencijos centro potencialą.

Šios Strategijos projekte numatytos priemonės turės teigiamą teisės akto poveikį šalies verslo sąlygoms ir plėtrai.

8. Teisės akto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Reikės pakeisti Nacionalinę atsinaujinančių energijos išteklių strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“, ir Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą, pakoreguojant bendrąją skatinimo vartoti atsinaujinančių išteklių energiją Lietuvos Respublikoje sistemą ir kitus šio įstatymo uždavinius, siekiant tinkamai prisidėti prie Strategijos nuostatų įgyvendinimo ir kad tarpusavyje derėtų teisės normos.

9. Ar projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

10. Ar projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projekto nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu projektui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų – kas ir kada juos turėtų priimti

Strategijos nuostatoms įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, vadovaudamasi Energetikos įstatymo 14 straipsnio 6 dalimi, turės patvirtinti 5 metų Strategijos įgyvendinimo planą ir programas.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Nutarimui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Strategija bus įgyvendinama iš valstybės biudžeto ir privačių, taip pat ES lėšų. Remiantis Lietuvos energetikos instituto ir Epso-g įvertinimu ir prognoze, Strategijoje numatyta energetikos sektoriaus plėtrai ir modernizacijai 2018-2020 m. reikės apie 2,4 mlrd. Eur investicijų.

13. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Per du Projekto derinimo etapus gauta beveik 600 pasiūlymų iš beveik keturiasdešimties institucijų, organizacijų, įmonių ir piliečių. Įvertinus šiuos pasiūlymus, jiems aptarti buvo suorganizuoti susitikimai su Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija, Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komitetu, Nacionaline Lietuvos energetikos asociacija, Lietuvos elektros energetikos asociacija, Lietuvos energetikos institutu, Lietuvos energetikos įmonėmis, Aplinkos ministerija ir Susisiekimo ministerija, investuotojais, Lietuvos pramonininkų konfederacija ir Lietuvos verslo konfederacija bei Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija. Po pasiūlymų įvertinimo ir aptarimų, į pusę jų buvo atsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „energetinis nepriklausomumas“, „konkurencingumas“, „energijos balansas“, „energijos šaltinių įvairinimas“, „atsinaujinantys energijos ištekliai“, „energijos taupymas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.